

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-73/16
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 36356 датум: 21.09.2016.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА
АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Центру за азил у Сјеници

Београд, септембар 2016. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица „Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре“, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ 2016. ГОДИНЕ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Центар за азил у Сјеници
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	01. септембар 2016. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Штамбук, <i>Београдски центар за људска права</i> Ања Стефановић, <i>Београдски центар за људска права</i> Радуан Мансоури, <i>преводац за арапски језик</i> Момир Турудић, <i>преводац за фарси</i></p>

САРАДЊА СА ТИМОМ НПМ

Запослени у Центру за азил у Сјеници, остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност. Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, омогућили члановима тима НПМ приступ свим просторијама и инсталацијама, фотографисање без ограничења и ненадзиран разговор са свим мигрантима, по избору чланова тима НПМ.

1. Увод

НПМ је, у циљу праћење спровођења раније упућених препорука⁴ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији, до сада три пута посетио Центар за азил у Сјеници. Након посета сачињени су извештаји⁵ који су достављени Центру и Комесаријату за избеглице и миграције.

За смештај тражилаца азила у Сјеници користи се објект хотела „Берлин“. У Центру су поред управника и заменика, ангажована и 4 радника службе обезбеђења, 4 куварице, 2 хигијеничарке и 2 преводиоца за енглески језик, од којих један пружа услуге превоза у локалном Дому здравља приликом лекарских прегледа тражилаца азила.

Капацитет Центра износи 200 места, са могућношћу додатног проширења за још 50 места. Од почетка 2016. године у Центру је боравило 438 лица, од тога 175 мушкараца, 98 жена, 160 малолетника са пратњом и 5 малолетника без пратње. Бројно стање према месецима је следеће: у јануару није било лица на смештају у Центру, у фебруару је било 21, марту 106, априлу 2, мају 10, јуну 5, јулу 62 и августу 232 лица. Иначе, просечно време боравка лица у Центру је између 10 и месец дана.

На дан посете тима НПМ у Центру је било укупно 225 лица, од тога, 69 мушкараца, 51 жена, 104 малолетника са пратњом и једно малолетно лице без пратње. Највише је било држављана Ирака (119) и Авганистан (82). Поред тога, 16 лица чекало је превоз Комесаријата за избеглице и миграције до Центра за азил у Бањи Ковиљачи.

Према службеним наводима, од почетка 2016. године, Центар за социјални рад није предузимао законом прописане радње према малолетницима без пратње смештеним у Центар, иако је на основу добијених података, од почетке године у Центру на смештају било 5 малолетника без пратње. Из разговора са службеним лицима утврђено је да, о пријему малолетника без пратње, службеници Центра, путем електронске поште обавештавају надлежни Центар за социјални рад. У тренутку посете тима НПМ, једно малолетно лице без пратње боравило је у Центру око 5 дана. Према наводима запослених, Центар за социјални рад обавештен је о пријему малолетника без пратње, али до дана посете НПМ надлежни ЦСР није спровео ни једну меру из своје надлежности у циљу њихове заштите.

УТВРЂЕНО

Центар за социјални рад у Сјеници не предузима мере у циљу заштите страних малолетника без пратње који су смештени у Центру за азил у Сјеници.

РАЗЛОЗИ

Малолетно лице (у даљем тексту: дете) и пунолетно лице до навршених 26 година живота (у даљем тексту: млада особа, млади, односно омладина) јесте корисник у смислу става 1. овог члана, када му је услед породичних и других животних околности, угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не може да достигне

⁴ Бр. препоруке: 75-6/14

⁵ Извештаји о посети Центру за азил у Сјеници (бр. Извештаја 71-62/14 од 22. 09. 2014. године и бр. Извештаја 71-22/15 од 09.04.2015.године)

оптимални ниво развоја, а нарочито: ако је страни држављанин и лице без држављанства у потреби за социјалном заштитом;⁶

Поступак за коришћење услуге из овог закона коју обезбеђује Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе спроводи центар за социјални рад, по службеној дужности или на захтев корисника.⁷

- 1) *Поступак стављања под старатељство јесте хитан.*
- 2) *Привремени закључак о обезбеђењу смештаја иштићеника орган старатељства дужан је да донесе у року од 24 сата од тренутка када је обавештен о постојању потребе за старатељством.*
- 3) *Ако иштићеник има имовину, орган старатељства дужан је да изврши попис имовине иштићеника најкасније у року од осам дана од дана када је обавештен о постојању потребе за старатељством.*
- 4) *Решење о стављању под старатељство орган старатељства дужан је да донесе одмах, а најкасније у року од 30 дана од дана када је обавештен о постојању потребе за старатељством над малолетним дететом односно од дана пријема судске одлуке о лишењу пословне способности пунолетног лица.⁸*

ПРЕПОРУКА

Центар за социјални рад у Сјеници спроводиће без одлагања све потребне мере у циљу заштите малолетних страних лица без пратње који су смештени у Центру за азил у Сјеници.

Према наводима Управника, у Центар се искључиво примају лица са потврдом о израженој намери за тражење азила. Лицима која, без потврде, у току ноћи пристигну у Центар, привремено се обезбеђује смештај до јутра, након чега се они који желе да изразе намеру за тражење азила, упућују у Полицијску станицу Сјеница. У тренутку посете тима НПМ сва лица смештена у Центар, потврду о израженој намери за азилом прибавила су у ПУ за град Београд.

Комуникација између службеника Центра и лица смештених у Центру одвија се углавном на енглеском, а по потреби се ангажује и локални преводаца за арапски језик. Службеници Министарства унутрашњих послова свакодневно обилазе Центар.

Центар је отворен од 07:00 до 23:30 часова, а лица смештена у Центру имају слободу кретања. Лица из Центра могу да одсутствују најдуже 24 часа, након чега се бришу из евиденције корисника. Није било ситуација да су нека лица одсутствовала из Центра дуже од 24 часа, па да су се поново вратила у Центар.

Према наводима службених лица, службеници из Канцеларије за азил од почетка 2016. године два пута су долазила у Центар и вршили регистрацију тражиоца азила. Последњи пут службеници из Одсека за азил долазили су у марту текуће године, када је регистровано 75 држављана Авганистана. У тренутку посете тима НПМ, само три лица су имала личну карту тражиоца азила, који се у Центру налазе већ дуже време.

⁶ Закон о социјалној заштити, чл.42.ст.2.тач.5.

⁷ Закон о социјалној заштити, чл.68.ст.1.

⁸ Породични закон ("Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015),чл.332.

УТВРЂЕНО

Канцеларија за азил није регистровала нити издала личне карте свим лицима која су добила потврду о израженој намери за тражење азила и која се налазе у Центру за азил у Сјеници.

РАЗЛОЗИ

Овлашћени службеник Канцеларије за азил врши регистрацију странца и чланова његове породице.

Регистрација обухвата:

- 1) *утврђивање идентитета,*
- 2) *фотографисање,*
- 3) *узимање отисака прстију и*
- 4) *привремено задржавање свих исправа и докумената који могу бити од значаја у поступку азила, о чему се странцу издаје потврда.*

Странац који поседује пасош, личну карту или други идентификациони документ, дозволу боравка, визу, извод из матичне књиге рођених, путну карту, односно другу исправу или какво писмено од значаја за поступак добијања азила, дужан је да их приложи приликом регистрације или подношења захтева за азил, али најкасније до саслушања.

По извршеној регистрацији странцу се издаје лична карта за лица која траже азил.

Странцу који намерно омета, избегава или не пристане на регистрацију из става 1. овог члана није допуштено да поднесе захтев за азил.

Начин вршења регистрације из става 1. овог члана прописује министар.⁹

Канцеларија за азил ће у сваком Центру увести свакодневно дежурство овлашћених службеника Канцеларије.

Овлашћени службеник Канцеларије за азил ће странца који је изразио намеру да тражи азил одмах по пријему у Центар регистровати у складу са Законом о азилу, након чега ће му без одлагања издати личну карту, којом приликом ће се, у сваком конкретном случају, ценити потреба за доношењем мере ограничења кретања тог лица (одређивањем боравка у Прихватилишту за странце под појачаним полицијским надзором или забраном напуштања Центра за азил, одређене адресе, односно одређеног подручја).¹⁰

ПРЕПОРУКА

Канцеларија за азил ће сва лица која се налазе у Центру за азил у Сјеници и која су добила потврду о израженој намери за тражење азила у Републици Србији регистровати и издати им личну карту за лица која траже азил.

2. Смештајни услови

Простор за смештај тражиоца азила састоји се од ходника хотела Берлин и адаптираног дела овог објекта који има засебан улаз. Смештајни простор састоји се од спаваоница, дневног боравка, кухиње, два купатила са 5 туш кабина и 7 тоалета. Највећи капацитет за

⁹ Закон о азилу („Сл. гласник РС“, број 109/2007), члан 24.

¹⁰ Препорука Заштитника грађана број 75-6/14 од 10. фебруара 2014. године, препоруке 5.2 и 5.3

смештај лица је ходник хотела и износи 130 места, док се мањи смештајни капацитет од 70 места налази се у адаптираном делу хотела.

У ходника лево од улаза у хотел налазе се импорвизоване собе које су једна од друге одељене завесама. У собама се налазе кревети и ормани за одлагање личних ствари. Десно од улаза налазе се собе које представљају засебне целине. У холу хотела налази се дневни боравак који служи као трпезарија и ТВ сала. У адаптираном делу хотела постоје 6 соба које такође служе за смештај тражиоца азила. Смештеним лицима, на располагању су два рачунара са интернет конекцијом, као и бежични интернет. Правилник о кућном реду у Центру, на енглеском и арапском језику, видно је истакнут у холу хотела.

Постељина у Центру мења се једном недељно, док корисници лични веш перу ручно или у машини која им је на располагању. Према наводима управника топле воде има стално. Хигијенски пакете за мигранте обезбеђује Комесаријат за избеглице и миграције, док средства за одржавање хигијене простора обезбеђује Центар. Током посете је утврђено да хигијена у већини соба за смештај, као и у купатилима није на задовољавајућем нивоу, јер зависи од хигијенских навика лица која у њима бораве, односно користе их.

У склопу Центра налази се игралиште за кошарку, а корисницима је омогућено и коришћење спортске сале за мали фудбал, два пута у току недеље. У плану је адаптација једне просторије у дечији кутак, чије опремање ће бити реализовано уз помоћ фондације „Ане и Владе Дивац“ који ће набавити намештај, опрему, играчке и дидактички материјал.

3. Исхрана

Исхрана је обезбеђена преко приватног добављача и прилагођена верским убеђењима лица исламске вероисповести. На улазу у Центар видно је истакнуто време када се служе доручак, ручак и вечера. Јеловник се саставља на недељном нивоу.

4. Здравствена заштита

Према наводима управника, тражиоци азила приликом пријема у Центар одводе се на здравствени преглед у Дом здравља у Сјеници. Мигранте до Дома здравља превозе службеници Центра, а у случају озбиљнијих интервенција, по потреби, и до здравственог центра у Ужицу. Према службеним наводима, здравствени преглед обухвата РТГ снимак плућа, али не и лабораторијски преглед крви. Тражиоци азила са којима је тим НПМ обавио разговор навели су да нису прошли здравствени преглед приликом пријема у Центар.

УТВРЂЕНО

Здравствени прегледи лица које тражи азил при пријему у Центар нису комплетни.

РАЗЛОЗИ

Здравствени преглед лица које тражи азил обухвата:

- 1) анамнезу (заразне и незаразне болести, вакцинални статус);
- 2) објективни преглед;

3) друге дијагностичке прегледе (лабораторија, Ртг).¹¹

Дијагностички преглед на заразне болести обухвата:

- 1) лабораторијски преглед крви (СЕ, ЛЕ, ДКС);
- 2) ртг снимак плућа на туберкулозу;
- 3) лабораторијски преглед столице на узрочнике: трбушног тифуса и паратифуса, других салмонела, шигелоза и цревних протозоа;

За лице које тражи азил, а које долази из тропских земаља или је у њима боравило, поред прегледа из става 1. овог члана морају се обавити и следећи прегледи:

- 1) лабораторијски преглед крви на паразита маларије (ЕЛИСА, густа кап и размаз);
- 2) лабораторијски преглед столице на узрочника колере. Ако се у току здравственог прегледа утврди да постоји епидемиолошка индикација, здравствени преглед обухвата и лабораторијске анализе на друге заразне болести.¹²

ПРЕПОРУКА

Центар за азил у Сјеници у сарадњи са Домом здравља Сјеница предузеће све потребне мере за обављања комплетног здравственог прегледа лица која траже азил приликом пријема у Центар.

Лекове које након прегледа тражиоцу азила препише лекар, а који се издају на терет средстава обавезног здравственог осигурање, лица сама преузимају, док набавку лекова који се не налазе на позитивној листи Републичког фонда за здравствено осигурање финансира Центар.

5. Разговор са мигрантима/тражиоцима азила

Тим НПМ обавио је разговор са неколико миграната/тражилаца азила.

Већина миграната са којима је обављен разговор током посете ЦА Сјеница ушли су на територију Републике Србије илегално са територије Македоније или Бугарске. Једно лице је навело да је претходно транзитирало кроз Албанију и преко административне линије са Косовом стигло до Центра за азил у Сјеници.

Лица са којима је обављен разговор имала су потврде о израженој намери за тражење азила. Није било жалби на поступање полицијских службеника (ПС Сјеница). Према наводима, претрес миграната женског пола обављају полицијске службенице, а уколико у тренутку боравка у полицијској станици нема полицијских службеница онда се жене не претресају. Нико од интервјуисаних лица нема намеру да остане у Републици Србији.

У току разговора са тражиоцима азила није било навода о лошем поступању од стране особља Центра или проблема са локалном заједницом. Замерке на услове у Центру су изнете због малог броја купатила и недостатка топле воде. Такође, корисници су се жалили да нису добили одећу и обућу. По доласку у Центар нису им саопштена права и обавезе али су навели да је кућни ред јасно истакнут те су се на тај начин обавестили. Са особљем Центра комуницирају на енглеском језику.

¹¹ Члан 3. Правилника о здравственим прегледима лица која траже азил приликом пријема у Центар за азил („Сл. гласник РС“, бр. 93/2008).

¹² Члан 4. Ibid.

Тим НПМ обавио је разговор са једним малолетним лицем без пратње. У Центру је у тренутку посете боравио око 10 дана, али му за то време није постављен старатељ. Намеру да тражи азил изразио је у ПС Сјеница и није боравио ни у једној од институција намењених за прихват малолетних миграната без пратње. Након пријема у Центар обављен је лекарски преглед који се састојао од мерења притиска и анализе крви. Остала лица одговорила су негативно на питање да ли су имали здравствени преглед по пријему у ЦА Сјеница.¹³

---

¹³ Види препоруку под бројем 4. Здравствена заштита